

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om leje.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 1465, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 325).

Der var stillet 3 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Sammen med denne sag foretages de følgende sager på dagsordenen, nemlig:

Tredje behandling af forslag til lov om boligbyggeri.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 1467, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 325).

Der var stillet 3 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Tredje behandling af forslag til lov om ekstraordinær grundskyld og ejendomsskyld til kommunen.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 1468, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 325).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Tredje behandling af forslag til lov om ændring af lov om kommunale ejendoms-skatte m. v.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 1468, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 325).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Tredje behandling af forslag til lov om ændring i lov om folkeforsikring. (Om personlige tillæg til invalide- og folkepensionister m. v.).

(Anden behandling findes i tidenden sp. 1468, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 325).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Ændringsforslagene til leje- og boligbyggerilovsforslagene sattes først til forhandling.

Udvalgets ordfører (Carl P. Jensen): Som det fremgår af den afgivne tillægsbetænkning, har udvalget vedrørende leje- og boligbyggerilovsforslagene holdt 2 møder siden forslagene anden behandling. I begge disse møder har der været samråd med boligministeren. Desuden har udvalget modtaget 2 deputationer, den ene fra Advokatrådet, den anden fra Danske Kulimportørers Fællesrepræsentation, ligesom man på anden måde udefra har søgt kontakt med udvalget for at fremføre sine ønsker og synspunkter. I denne forbindelse vil jeg gerne nævne en henvendelse fra Dansk Blindesamfund og Boligudvalget for Bevægelseshæmmede, der har peget på et ganske bestemt forhold, som jeg skal gøre nogle bemærkninger om senere.

Allerede inden lovforslagene anden behandling var udvalget opmærksom på konsekvenserne af lovforslaget om ekstraordinær grundskyld og ejendomsskyld til kommunen, der kunne medføre en ikke tilstregende virkning i forbindelse med de gældende regler i love nr. 237 af 9. juli 1958 om vurdering og beskatning til staten af faste ejendomme. Herefter gives der et fast fradrag på 21 000 kr. for hver selvstændigt vurderet grund plus et yderligere fradrag for hver lejlighed ud over den første. Ved parcel- og rækkehusbyggeri på arealer, der ikke har en selvstændig vurdering og en selvstændig matrikulering, vil dette betyde, at det faste fradrag skulle fordeles på hver enkelt bebyggelse med det resultat, at den nu foreslåede afgift til kommunerne ville tynde uforholdsmæssigt på de respektive beboelsesenheder, og det har som nævnt ikke været tilstregende. Udvalget har forhandlet med boligministeren, der har tiltrådt dette synspunkt, og det har medført, at finansministeren har givet tilsagn om at ville fremsætte et lovforslag om ændring af den lovgivning, der gælder på dette område.

Ændringsforslagene til lejelovsforslaget tilsigter en afklaring, hvor der ellers ville kunne opstå tvivl.

Realitetsændringer foreslås kun til lov-

[Carl P. Jensen.]

forslaget om boligbyggeri. Jeg nævnte før, at der var kommet en henvendelse fra Dansk Blindesamfund og Boligudvalget for Bevægelseshæmmede, der havde henledt udvalgets opmærksomhed på det ganske særlige problem, der forelå for den gruppe medborgere, som de repræsenterer. De to organisationer har givet udtryk for deres anerkendelse af de ændringsforslag, der allerede blev vedtaget ved lovforslagenes anden behandling, for så vidt angår forslag til lov om boligbyggeri. Navnlig har man udtalt sin glæde over den nye affattelse af § 77, stk. 1, og i særdeleshed over den vedtagne tilføjelse til samme stykke, hvorefter egnede stiftelser vil kunne opnå en lejenedsættelse, der også vil kunne komme de to organisationers medlemmer til gode. Der er imidlertid et bestemt forhold i denne bestemmelse, som vil kunne skabe særlige vanskeligheder; det er dette, at det i det nye punktum nævnes som en forudsætning for lejenedsættelse, at de pågældende ejendomme er opført efter den 1. juli 1951. Heroverfor har de to organisationer gjort opmærksom på, at den del af befolkningen, som de repræsenterer, vil få betydelige vanskeligheder ved i det hele taget at komme i betragtning efter den nye bestemmelse.

Man har gjort udvalget opmærksom på, at det byggeri, der her kan være tale om, nemlig nybyggeri opført efter 1. juli 1951, kun i meget begrænset omfang findes i den centrale del af byerne; og som følge af, at de fleste storbyer — det gælder særlig København — omkring 1951 stort set var udbygget, er nybyggeriet efter 1951 i stadig stigende grad placeret i omegnskommunerne eller i hvert fald i udkanten af byerne. Det vil af mange invalider og pensionister blive betragtet som en fordel, fordi der her kan være fred og ro, men for stærkt bevægelseshæmmede, d. v. s. gangbesværede, hovedsagelig rullestolsinvalider, og navnlig for blinde vil dette imidlertid være en ulempe. Det vil være af den allerstørste betydning, om disse kunne få særlig adkomst til enten at blive boende eller at søge lejligheder i den mere centrale del af byerne. Det er således nævnt, at mange blinde, der ellers ville kunne klare sig på

gaderne og i trafikken, ville have store vanskeligheder ved at færdes på egen hånd og orientere sig i de ofte mere spredte bebyggelser. Dertil kommer, at beliggenheden af de boliger, der er opført efter 1951, i reglen vil medføre, at når man skal bruge et transportmiddel, skal der skiftes transportmiddel f. eks. fra rutebil til sporvogn, og at dette må ske i befærdede trafikknudepunkter. I tilslutning til disse særlige forhold har de to organisationer samtidig peget på, at der i den mere centrale del af byerne i betydelig udstrækning findes egnede boliger, der er opført efter ikrafttrædelsen af loven af 11. april 1933.

Udvalget har givet udtryk for sin forståelse af disse særlige forhold, og i overensstemmelse hermed har boligministeren stillet ændringsforslag, der imødekommer de fremsatte synspunkter, og således at man i disse særlige tilfælde vil kunne tage hensyn til lejligheder, der er opført efter 1933. For at undgå enhver tvivl og for at understrege, at det alene gælder for stærkt bevægelseshæmmede, d. v. s. gangbesværede og blinde, er ændringsforslaget stillet til boligbyggerilovforslagets § 80 i kap. XII, d. v. s. det særlige afsnit, der er betegnet „Særlige regler for invalider.“

I konsekvens af de særlige bestemmelser for bevægelseshæmmede i dette kapitel har ministeren endelig foreslået en tilføjelse til lovforslagets § 34, der vedrører modernisering af ældre lejligheder, og hvorved der ligeledes er taget særligt hensyn til stærkt bevægelseshæmmede, d. v. s. blinde og gangbesværede.

Udvalgets flertal har tiltrådt samtlige ændringsforslag, som jeg hermed på flertallets vegne skal indstille til vedtagelse. Udvalgets mindretal har for sit vedkommende meddelt, at det vil undlade at stemme om ændringsforslagene, og at det vil stemme mod lovforslagene ved den endelige afstemning her ved tredje behandling.

Lorentzen: Vi har egentlig sympati for de stillede ændringsforslag, men da vi, som udvalgets ordfører, det ærede medlem hr. Carl P. Jensen, allerede har sagt, ikke kan stemme for de endelige lovforslag, vil vi undlade at stemme om de stillede ændringsforslag.

Thestrup: Også jeg kan meddele, at mit parti vil undlade at stemme om de stillede ændringsforslag.

Alfred Jensen: Den kommunistiske gruppe har intet at indvende imod ændringsforslagene til lejelovsforslaget. Vi mener tværtimod, at de betyder en tydeliggørelse og dermed en forbedring.

Hvad de to første ændringsforslag til lovforslaget om boligbyggeri angår, billiger vi fuldstændig de synspunkter, der er gjort gældende af de stærkt bevægelseshæmmede, og vi kan derfor også stemme for de ændringsforslag, der er stillet til lovforslaget om boligbyggeri.

Hermed sluttede forhandlingen om ændringsforslagene.

Man foretog først afstemning over de til forslag til lov om leje stillede ændringsforslag.

Ændringsforslagene nr. 1-3
vedtoges uden afstemning.

Man foretog dernæst afstemning over de til forslag til lov om boligbyggeri stillede ændringsforslag.

Ændringsforslagene nr. 1-3
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagene som helhed sattes derefter til forhandling.

Lorentzen: Det er ikke meningen, at jeg vil føre nogen egentlig diskussion i dag. Jeg vil kun have lov at gentage, hvad jeg har sagt tidligere, at vi havde i og for sig ønsket at være med i et forlig om lejeloven og loven om boligbyggeri, men da man ikke har ment at kunne imødekomme vore ønsker på et specielt punkt, nemlig med hensyn til skatten, må vi stemme imod, og så må vi jo senere gøre vore synspunkter gældende ude omkring i befolkningen. Jeg tror i øvrigt, at det ikke vil vare så forfærdelig længe, før mange vil få hovedpine over ejendomsskatternes indvirkning på huslejeniveauet.

Thestrup: Jeg rejste ved anden behandling spørgsmålet om forståelsen af § 113, stk. 5, i lejelovsforslaget, og vi har yderligere talt om denne paragraf i udvalget. Jeg har forstået bestemmelsen således, at der er tale om kun at kræve isoleringsforanstaltninger, hvor nævnet skønner, at lejen, når de nye lejeforhøjelser er lagt til, bliver for høj, men bemærkningerne til paragraffen synes at gå ind for, at isoleringsforanstaltninger kan kræves gennemført i alle tilfælde, hvor de nye lejeforhøjelser pålægges. Jeg vil bede den højtærede minister om at komme med en udtalelse herom, inden vi går til afstemning om lovforslaget.

Jeg er vist den eneste af ordførerne, der ikke har omtalt udvalgsbehandlingen, og jeg vil da gerne sige også fra vor side, at vi af den højtærede minister har fået alle de oplysninger, vi har ønsket, og at vi ikke har haft nogen som helst grund til at klage over den højtærede minister. Jeg kan slutte mig til de udtalelser, der fra alle sider er fremkommet om embedsmændenes arbejde i denne sag. Det har været ganske udmærket, således som embedsmændenes arbejde altid plejer at være, og dér har vi heller ikke noget som helst at klage over.

Hvad angår formanden for udvalget, det ærede medlem hr. Einer-Jensen, har vi heller ikke noget som helst at klage over; behandlingen i udvalget er gået hurtigt, men det vidste vi jo at den skulle, og vi har fået lejlighed til at få de oplysninger, vi har bedt om, og få de ting frem, vi ønskede.

Jeg skal ikke her ved tredje behandling genoptage den debat, der har været ført mellem regeringspartierne og oppositionen om de lovforslag, der her er til behandling, men der er et enkelt punkt, som jeg alligevel ikke kan lade være med at omtale.

Det er blevet sagt, sidst af den højtærede økonomiminister, at oppositionen har manglet vilje til forhandling om husleje- og boligstøttespørgsmålene. Jeg mener ikke, dette er rigtigt. Såvel venstres ordfører ved første behandling, det ærede medlem hr. Paabøl, som jeg gav netop ved første behandling af lovforslagene udtryk for, at forslagene indeholdt tanker, som vi anså for velegnede til at opnå den afvikling af restriktionerne, som vi ønskede, og at vi derfor, og fordi spørgsmålet var så stort

[Thestrup.]

og betydningsfuldt, anså en forhandling for meget påkrævet. Jeg betonedede samtidig, hvor afgørende det var for os, at skatteforslagene og navnlig forslaget om den ekstraordinære grundskyld blev taget ud af lovkomplekset. Vi har heroverfor fra første færd mødt det synspunkt, at skatteforslaget og navnlig grundskyldsforslaget kunne der ikke røres ved. Er det da så mærkeligt, at vi siger, at så kan vi ikke medvirke til gennemførelsen af dette lovkompleks? Vel er regeringspartierne i flertal i denne sal, men oppositionens stilling er alligevel en sådan, at den i en forhandling med regeringspartierne må kræve at blive behandlet som ligeberettiget forhandlingspartner. Det er imidlertid regeringens fulde ret, når den ønsker det, at gennemføre sin vilje uden nogen egentlig forhandling. Jeg tror, at alle i denne sal kan se den grund, der mellem regeringspartierne indbyrdes har talt imod en egentlig forhandling med oppositionen i denne sag, nemlig vanskeligheden ved at holde regeringspartierne sammen. Jeg forstår særdeles vel denne grund, men så synes jeg heller ikke, at man bagefter skal komme og sige til os, at det var os, det var oppositionen, der ikke ville forhandle. Vi ville forhandle, når vi kunne forhandle på lige fod, men vi forhandler ikke, når vi bliver stillet over for et ultimatum.

Hermed skal jeg anbefale at stemme mod de foreliggende lovforslag.

Kirsten Gloerfelt-Tarp: Heller ikke jeg skal foranledige nogen stor debat, men i anledning af det, det ærede medlem hr. Thestrup sagde i slutningen af sin tale om et ultimatum fra regeringspartiernes side og om, at det var regeringspartierne, der havde manglet vilje til at forhandle, må jeg sige, at jeg synes ikke helt, at jeg kan tiltræde denne fremstilling. Når man har overværet samtlige møder i udvalget, må man erkende, at der ikke fra oppositionens side på noget tidspunkt er blevet givet nogen som helst oplysning om, hvad den kunne tænke sig at gå med til, til trods for at boligministeren har spurgt om det.

Jeg vil udtrykke min tilfredshed med, at der nu er blevet oprettet et finansieringsinstitut, Byggeriets Finansieringsinstitut.

Jeg forudsatte ved anden behandling, at de to forhandlende parter ville blive enige, og det er jeg meget glad for at de nu er blevet. Der er derigennem god udsigt til, at overgangen fra statsfinansiering til privatfinansiering vil kunne ske på den gunstigste måde.

Når jeg har bedt om ordet, er det i øvrigt for at beklage en misforståelse, som jeg ved anden behandling den 11. ds. har gjort mig skyldig i ved her at udtale, at ændringsforslaget om at nedsætte undergrænsen for statsgaranti fra 75 til 65 pct. var stillet efter forhandling med sparekasserne og provinsbankerne, fordi disse havde gjort gældende, at hvis man gik så langt ned med lånegrænsen, ville de have større mulighed for også at finansiere parcelhusbyggeri for mindrebemidlede. De danske Provinsbankers Forening har i den anledning udsendt en meddelelse om, at denne oplysning er urigtig, det vil sige, at provinsbankerne ikke har ønsket en 65 pct.s undergrænse for statsgaranti. Mine udtalelser her i tinget var baseret på den opfattelse, jeg havde fået af de oplysninger, som boligministeren samme dag havde givet om de seneste forhandlinger med sparekasserne og provinsbankerne. Angående muligheden for sparekassernes og bankernes finansiering af små parcelhuse sagde boligministeren bl. a. — det står sp. 1580 i folketingets forhandlinger —:

„Jeg forstod, at sparekasserne efter sænkning af undergrænsen for statsgaranti til 65 pct. er indstillet på at ville give lån op til 90 pct. imod statsgaranti til mindrebemidlede parcelhusejere.“

Og senere:

„Jeg har også god grund til at vente, at provinsbankernes institut vil yde lån op til 90 pct. mod statsgaranti.“

Jeg beklager, at jeg har misforstået denne udtalelse og dermed provinsbankernes stilling.

Niels Andersen: Jeg skal ikke forlænge debatten vedrørende dette lovkompleks synderligt, men foranlediget af de bemærkninger, der er faldet fra ordførerne for venstre og de konservative, ønsker jeg at understrege, at det, vi opnår ved at gå ind for regeringspartiernes lovforslag, er, at vi kommer frem til skatnedsættelser, vi

[Niels Andersen.]

hindrer en kapitalisering af den huslejestigning, der finder sted, ligesom vi modvirker den stigning i pristallet, der ellers ville finde sted. Desuden har bankerne og de sociale selskaber fundet frem til et samarbejde vedrørende en finansiering af det fremtidige boligbyggeri. Det finder jeg meget værdifuldt, og jeg beklager for så vidt, at venstre og de konservative, som har ønsket at være med i et forlig, ikke under de omstændigheder, der her er skabt, er i stand til at medvirke.

Alfred Jensen: Også jeg ønsker at motivere vor stilling her ved tredje behandling. Det bliver ikke så kort, som de foregående ordførere har gjort det, men jeg føler, at det er nødvendigt at trække vor stillingtagen op.

Jeg har under førstebehandlingen påvist, at der ikke er gjort nok for at fremme boligbyggeriet og forbedre boligforholdene. De muligheder, der efter krigen forelå for over en 5 års periode at opføre 150 000 lejligheder, idet der var materialer og arbejdskraft nok, blev ikke udnyttet. Til trods for boligmangel og et omfattende saneringsbehov har Danmark i de senere år anvendt en betydelig ringere del af nationalindkomsten til boligbyggeri end de øvrige lande her i Norden. Finland anvendte 6,6, Norge 5,1 og Sverige 4,1 pct., mens Danmark begrænsede sig til 3,2 pct. Resultatet er derfor en følelig boligmangel og en utilfredsstillende overbefolkning af et stort antal lejligheder. Hundreder lever i lejligheder, som enten trænger til omfattende forbedringer eller er saneringsmodne, da de for længst er udslidt og utjenlige til menneskeboliger. Boligen er stadig en mangelvare. De senere års afviklingstendens i leje- og boligstøtte-lovgivningen har ikke fremmet, men hæmmet bestræbelserne for at sikre borgerne boliger til en overkommelig leje. Lejen er steget ganske føleligt i såvel nye som gamle lejligheder. Boligerne har i de senere år i højere grad end forhen været et spekulationsobjekt.

De foreliggende lovforslag indeholder en yderligere afvikling af såvel boligstøtten som lejerbeskyttelsen. Det nye byggeri er ikke sikret, og priserne på de nye lejligheder er selv med huslejetilskud uoverkommelige for familier med jævne arbejderindkomster

og under hensyntagen til de usikre beskæftigelsesforhold. Hertil kommer, at de nye finansieringsformer betyder en yderligere stigning i prisen på kommende nye lejligheder. Denne stigning er af De almennyttige Boligselskaber beregnet til 300 kr. årlig for en almindelig lejlighed. Den almindelige lejeforhøjelse og huslejeskatten betyder en ubegrundet forhøjelse af lejen i den ældre boligmasse, og hvad værre er: afviklingen af opsigelsesforbuddet vil under den herskende boligmangel forårsage et yderligere pres på lejen opad, selv for de gamle og uhumske boliger.

Lejeforhøjelsen betyder en forøgelse af omkostningsniveauet her i landet og viser, hvor liden vægt der kunne lægges på forsikringerne fra officiel side under dette års overenskomstforhandlinger om, at et stabilt prisniveau ville blive tilstræbt ved overgangen til de 3-årige overenskomstperioder. Der er lige så lidt i år som i 1951 og 1955 ført noget bevis for, at udlejningsejendommens drift nødvendiggør en lejeforhøjelse, og det af gode grunde; det er nemlig ikke muligt. Den almindelige lejeforhøjelse vil give udlejerne nye gevinster og åbne nye muligheder for spekulanter. Glindemann gav en ganske god karakteristik af disse perspektiver, da han erklærede, at såfremt huslejeforhøjelserne var kommet noget tidligere, havde han ikke knækket halsen på sine spekulationer, men tværtimod kunnet fortsætte, og man ser jo allerede nu, at ejendomspriserne er ved at stige.

De foreslåede foranstaltninger vil ikke virke fremmende for byggeriet. Forhøjelsen af lejen i de saneringsmodne kvarterer vil gennem de stigende ejendomspriser fordyre saneringen og dermed også hæmme denne. Vi har derfor fra første færd vendt os imod indholdet i disse lovforslag. Det er ikke det, der er brug for. Der skal helt andre foranstaltninger til. Der må sættes ind mod spekulation i boligerne. Huslejestoppet og opsigelsesforbuddet må opretholdes. Den gamle boligmasse må nationaliseres, så disse boliger ikke fortsat bliver et objekt for pengegriske spekulanter. Samfundet må sikre og fastholde taget i boligbyggeriet. I den kommende 10 års periode må der årlig opføres 25 000-30 000 lejligheder, hvis bolig mangelen skal overvindes og de store årganges behov på dette område tilfreds-

[Alfred Jensen.]

stilles. Det er ligeledes nødvendigt at foretage et sådant byggeri, hvis der skal komme virkelig gang i saneringen. For at holde lejeniveauet i de nye huse nede må byggeriet i høj grad finansieres gennem statslån til lav rente. Det er urimeligt, at de tilkommende årgange og de børnerige familier alene skal bære de urimeligt høje finansieringsomkostninger, som tilfædet har været nu i nogle år. Som yderligere foranstaltning til nedbringelse af lejen må de store avancer i bygningsindustrien skæres ned. Det rigtigste ville være at nationalisere byggematerialeindustrien, hvis produktion foregår samfundsmæssigt under større former. Huslejetilskuddene til mindrebedemidlede bør opretholdes og gøres obligatoriske for tobørnsfamilier.

Den kommunistiske gruppe har sat ind for at få de foreliggende lovforslag forbedret, men det, vi har foreslået, er blevet afvist så at sige fra alle sider i tinget. Hertil kommer, at det oprindelige lejelovsforslag er undergået forringelser. Forringet er således bestemmelsen om frivillige leje-forhøjelser og om modernisering af gamle boliger. Endvidere har man fuldstændig slettet bestemmelsen om, at boligudvalgene kan tilsidesætte vrangvillige udlejerers modstand mod godkendelse af aftaler om bytning af lejligheder.

Som lovforslagene nu foreligger, strider de mod lejerbefolkningens ønsker og interesser, og vi vil derfor stemme imod lovforslagene om leje, om boligbyggeri, om ekstraordinær grundskyld og ejendomsskyld til kommunen og om ændring af lov om kommunale ejendomsskatter. Derimod vil vi stemme for ændringen til folkeforsikringsloven.

De gældende love om leje og om offentlig støtte til boligbyggeri bør forlænges, indtil der sikres en lovgivning efter de linjer, jeg her har fremført. For nøjere at præcisere vore synspunkter stiller jeg følgende forslag om overgang til næste sag på dagsordenen:

„Idet folketinget afviser de foreliggende forslag, udtaler det, at der må træffes foranstaltninger, der hindrer spekulation i boligen, sikrer borgeren lejlighed til rimelig pris og fremmer byggeriet, så boligmangelen overvindes, saneringen kommer i gang og de store årganges boligbehov tilfredsstilles. Tinget pålægger derfor regeringen at søge de gældende love om leje og boligbyggeri forlænget til 31. marts 1960 og at fremsætte forslag til fremtidig lovgivning efter følgende retningslinjer:

1. Nationalisering af den gamle boligmasse.

2. Opretholdelse af huslejestop og opsigelsesforbud.

3. Tilvejebringelse af 25 000-30 000 lejligheder årlig i den kommende 10 års periode.

4. Lejeniveauet i nybyggeriet holdes nede ved finansiering gennem statslån til lav rente.

5. Nedsikring af de store avancer i byggeindustrien, om nødvendigt gennem nationalisering af den samfundsmæssige byggematerialeindustri.

6. Huslejetilskud til mindrebedemidlede i såvel nye som gamle lejligheder.

Tinget går dermed over til næste sag på dagsordenen.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om overgang til næste sag på dagsordenen: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Aksel Larsen: Det må være berettiget her i den tolvte time før vedtagelsen af de nye boliglove at stille et spørgsmål eller et par spørgsmål til regeringen og til regeringspartiernes folketingsmedlemmer. Spørgsmålene vedrører ikke boliglovenes formål og forventede virkning; herom er der ingen uklarhed, selv om det må erkendes, at regeringspressen efter evne har bestræbt sig på at skabe en sådan.

Loven om boligbyggeri vil virke fordyren-

[Aksel Larsen.]

de på det meste boligbyggeri her i landet, og de efterhånden kraftige begrænsninger i statens udlån til boligbyggeri giver bankerne og andre finansieringsinstitutter lejlighed til at gøre forretning, altså tjene på boligbyggeriet, samtidig med at der ikke gennem de love, man nu vil gøre færdige, skabes noget, der blot ligner garanti for, at det fremtidige boligbyggeri kommer til at dække det nytillkomne behov, endsiige bliver af en sådan størrelse, at det haler ind på boligmangelen.

Hvad lejelovsforslaget angår, er det på én gang et forslag om afvikling af lejerbeskyttelsen og et forslag om en næsten generel husleje-forhøjelse. Det kan lyde så smukt og rimeligt, når den højtærede boligminister i sin fremsættelsestale siger noget om, at forskellen mellem huslejeniveauet i den gamle og i den nye boligmasse er blevet så alvorlig, at det er nødvendigt at gennemføre foranstaltninger for at mindske denne spænding. Det må erkendes, at forskellen, at spændingen er der. Dette betyder imidlertid ikke, at huslejen i den ældre boligmasse er for lav, men at huslejen i den nyere boligmasse er for høj. Det rigtige ville under sådanne forhold være at sørge for nedsættelse af huslejen i den nyere boligmasse og at billiggøre fremtidens boligbyggeri. Men det er jo ikke det, der tilsigtes med de foreliggende lovforslag, og det er det modsatte, der vil blive følgen. Man vil udligne spændingen ved at forhøje huslejen i den ældre boligmasse. Målet synes altså at være det at gøre boligen lige dyr for alle.

Ganske vist opretholdes lejerbeskyttelsen og bolignævnene i de største kommuner, lejerbeskyttelsen kan opretholdes i de mellemstore kommuner, hvis kommunalbestyrelsen ikke beslutter, at den skal bortfalde, og den opretholdes også i kommuner med under 3 000 indbyggere, hvis kommunalbestyrelserne i disse direkte ønsker den opretholdt; men i modsat fald bortfalder den automatisk. Disse regler vil i hvert fald betyde, at i kommuner med en væsentlig del af Danmarks befolkning vil lejerbeskyttelsen bortfalde. Lejen vil i disse kommuner finde, hvad man med et kapitalistisk — eller det hedder vist: liberalistisk — udtryk kalder: sit naturlige niveau. Den vil blive presset så højt op, som bolig-

behovet, der stadig er stort, giver mulighed for. Det vil imidlertid sige, at den forhøjelse af lejen i den ældre boligmasse på i alt 30 pct. i forhold til 1939-lejen, som lovforslaget tillader for de større kommuner, ikke bliver maksimum, men minimum. Selve denne lovtilladte forhøjelse kan der i virkeligheden ikke anføres saglige argumenter for. Der er jo ved revisionen af boligloven i 1955 tilladt en forhøjelse på 23-24 pct. af 1939-lejen, hvorved ejendomsbesidderne bestemt har fået, hvad der på nogen måde kan tilkomme dem; ja, de fleste mennesker vil vel mene, at de har fået i overkant. Yderligere forhøjelse af lejen kan hverken motiveres med nødvendigheden af at sikre en såkaldt rimelig forrentning eller penge til vedligeholdelse. Den del af den nu planlagte forhøjelse, altså gennemgående 16 pct., der skal gå til husejerne, bliver en rent lovbestemt gevinst for disse. De resterende 14 pct. af forhøjelsen skal gå til aflastning af kommunernes udgifter til sociale huslejetilskud samt til en skattenedsættelse, der for de allerfleste kommunale skatteydere bliver så ringe, at den næppe kan mærkes.

Hertil kommer, at der lige siden 1939 i mangfoldige tilfælde er foretaget såkaldt frivillige lejeforhøjelser. På papiret skal disse tages med i beregningen, når der nu skal lægges disse 30 pct. af 1939-lejen ovenpå. Men jeg kan ikke se, hvordan det skal og kan kontrolleres, at de frivillige lejeforhøjelser i fuldt omfang tages i betragtning i alle tilfælde. Jeg tror, resultatet vil blive forhøjelser, som kommer til at overstige de planlagte 30 pct. af 1939-lejen betydeligt. Gennemgående vil dette virke med til at presse lejeniveauet højere op, end det på papiret var forudset af regeringen i lovforslagene.

Alligevel bliver der naturligvis lejerbeskyttelse og huslejekontrol igen i de større kommuner; det er sandt. Men når boligmarkedet gives fri, når lejen i de mindre og mange af de mellemstore kommuner kan presses i vejret så meget, som det fortsat store boligbehov muliggør, må man gøre sig klart, at presset på boligmarkedet vokser i de kommuner, hvor lejerbeskyttelse i hvert fald indtil videre opretholdes. Det kan ikke undgås, at dette pres vil resultere i en måske langsom, men sikker stigning i

[Aksel Larsen.]

lejeniveauet, også i de større kommuner, ud over hvad der er tilladt gennem denne lov. Såvel de teoretisk paragrafmæssige som de reelle muligheder for gennem kontrol at hindre noget sådant vil nok vise sig ikke at række til.

Jeg kan af disse kort fremstillede grunde ikke stemme for den ny lejelov og for den ny lov om boligbyggeri. Da regeringen og regeringspartierne ganske åbenbart ikke vil gøre noget alvorligt for at bevare en væsentlig større del af lejerbeskyttelsen og for at sikre billigere fremtidigt boligbyggeri, men kun vil tillade disse afviklingslove at afløse den gældende lovgivning, kan jeg, skønt jeg anser lovene for urimelige og socialt uretfærdige, imidlertid heller ikke stemme imod lovforslagene, men må undlade at stemme.

Så kommer jeg til mit spørgsmål til regeringen. Det blev for over et år siden bebudet, at senest i foråret 1958 ville leje- og boliglovsforslagene blive fremsat, for at både folketinget og navnlig befolkningen kunne få god tid til at studere dem og tage stilling til dem. De kom imidlertid ikke i foråret, men først i dette efterår. Da de i det væsentlige først skal træde i kraft fra 1. april 1959, vil naturligvis såvel folketinget som offentligheden alligevel have i hvert fald 6 måneder til at lære lovforslagene at kende og til at tage stilling til dem. Eller rettere: det ville folketinget og offentligheden have haft, hvis man havde udnyttet de 6 måneder. Ikke desto mindre skal lovforslagene absolut vedtages i dag inden udgangen af december, altså 3 måneder før det er nødvendigt. Det, jeg spørger om, er: hvorfor har man sådan et hastværk? Sagligt er det ganske uforvarligt. Bortset fra at de 2 lovforslag er knyttet sammen med et ikke helt let overskueligt kompleks af skattelove o. s. v., indeholder de i den affattelse, de nu har, henholdsvis 161 og 125 paragraffer, tilsammen altså 286 paragraffer. Det er meget omfattende og meget komplicerede lovforslag om meget komplicerede spørgsmål.

Jeg tillader mig at se bort fra den del af folketingets medlemmer, som ikke har deltaget i udvalgsarbejdet, men jeg må spørge udvalgets ærede medlemmer: mener de ærede medlemmer virkelig, at de i løbet af et par måneders udvalgsarbejde har haft

tid til at sætte sig ind i hele denne komplicerede lovgivning, studeret lovforslagenes mange paragraffer, beregnet deres virkninger og mulighederne for at administrere dem samt sikret sig, at der ingen uklarheder er i lovforslagene, og at der ikke findes modstridende bestemmelser i dem? Tør de ærede medlemmer af udvalget, tør eventuelt regeringspartiernes udvalgsmedlemmer virkelig erklære, at de er i den grad inde i sagerne og paragrafferne, at de tør tage ansvaret for allerede nu at ophøje forslagene til lov i stedet for at bruge i hvert fald endnu en måneds tid eller to til at sikre sig, at arbejdet bliver gjort nogenlunde forsværligt?

Men tilbage til spørgsmålet til regeringen og regeringspartierne: hvad er årsagen til, at man absolut vil have disse komplicerede og vidtrækkende lovforslag jaget igennem i dette tempo og vedtaget i deres endelige udformning nu? At der er enkelte bestemmelser i lovforslagene, der forudsættes trådt i kraft allerede fra 1. januar, kan jeg ikke se er tilstrækkelig motivering. Det kunne man nok klare på anden måde.

Jeg spørger: hvilken politisk motivering er der for, at lejeforhøjelsen og forlængelsen af boligstøtteleven absolut skal vedtages nu i december? Hvorfor kan eller vil man ikke udsætte det til nærmere henimod 1. april? Hvorfor har man sådan et hastværk med at få endeligt vedtaget i folketinget lovforslag, som sikrer én eneste ting, nemlig huslejeforhøjelse?

Må jeg samtidig tillade mig at spørge om noget andet: hvorfor er regeringen kommet med lovforslagene i den udformning, de havde fra regeringens hånd, hvorfor er regeringen og hvorfor er socialdemokratiet under udarbejdelsen gået med til at give dem den udformning, de har nu, som nok i detaljer, men ikke i det væsentlige, afviger fra de oprindelige lovforslag? Jeg må tvivle på, at det største regeringsparti, at socialdemokratiet og dets ærede medlemmer her i salen virkelig finder det påkrævet, rimeligt og retfærdigt at gennemføre en sådan forringelse af huslejelovgivningen og af lovgivningen om fremme af boligbyggeriet.

Måske vil man hertil svare, at de gældende love udløber jo den 31. marts. Ja men det gjorde de også i år, men det lod

[Aksel Larsen.]

sig jo gøre at forlænge dem, og jeg ville i hvert fald foretrække, at man forlængede de gældende love fremfor at lade dem afløse af love som dem, vi her skal stemme om.

Måske vil man sige: ja men vi har ikke sikkerhed for at få forlænget de gældende love; hvis vi så ikke kommer med nogle andre lovforslag, der bliver vedtaget inden 1. april — men som sagt, de behøver først at vedtages inden 1. april, de behøver ikke at vedtages inden jul — så kommer vi ud i et tomrum, og så bliver der frit slag for husleje-forhøjelser over hele linjen. Ja, måske vil man sige noget sådant, men jeg synes, man skulle betænke sig på at komme med den forklaring. Enhver ved jo, at også venstre og det konservative folkeparti, deres drabelighed i debatterne til trods, ikke ville vove at undlade enhver støtte til boligbyggeriet eller lade huslejelovgivningen udløbe totalt fra 1. april. Når den principielt mest rabiate forkæmper for det frie initiativ og for alle restriktioners afskaffelse, retsforbundet, ved sine ministre har kunnet gå med til disse lovforslag — som ganske vist betyder en forringelse af den hidtidige lovgivning — så er det da klart, at venstre og de konservative, som mig bekendt ikke rider sådanne principper, som retsforbundet i hvert fald tidligere har redet, ikke ville kunne tillade, at vi fra 1. april ikke havde nogen lovgivning på disse områder.

Ja, så kan det naturligvis tænkes, at det største regeringsparti siger og måske endda mener, at det er givet, at hvis man skulle have noget gennemført til afløsning af det gældende, så måtte det blive noget i retning af en afvikling; der måtte komme visse forringelser, og derfor må regeringen, socialdemokratiet og den socialdemokratiske højtærede boligminister hellere selv komme med udformede forslag til en sådan forringelse af lovgivningen. Jeg synes dog, hvis man vil bruge det argument, at det minder om 1956. I 1956 havde 208 000 arbejdere stemt imod forligsmandens mæglingsforslag, og 115 000 havde stemt for det; det var altså forkastet. Aldrig så snart forelå dette resultat, før den daværende socialdemokratiske regering mødte frem her i folketinget med et forslag om at op-høje det af arbejderne forkastede mæglingsforslag til lov, og man veg virkelig ikke til-

bage for at forsvare dette regeringsforslag med, at hvis den socialdemokratiske regering ikke selv foreslog det, så risikerede man, at der kom forslag om det fra de borgerlige partiers side, og at det blev gennemført af de borgerlige partier her i tinget.

Jeg tror nok, jeg ved den lejlighed sagde, at det forekom mig at være tåbeligt at begå selvmord af frygt for at blive slået ihjel. Og frygt tor, at de borgerlige partier skulle have til hensigt at gennemføre en forringelse, kan da ikke være argument for, at regeringen eller socialdemokratiet hellere ville komme dem i forkøbet og imødekomme deres ønske om forringelse ved selv at udarbejde et forslag.

Jeg savner altså enhver fornuftig og rimelig motivering for, at regeringen netop er kommet med disse lovforslag, og jeg synes, at socialdemokratiet, der udmærket vel ved, hvad arbejderne i dette land tænker og mener, der udmærket vel ved, hvad de socialdemokratiske vælgerforeningers medlemmers store flertal tænker og mener, som vel også må være klar over, hvad flertallet af dets ærede medlemmer her i tinget mener, skylder os et svar på, hvorfor man så er kommet med sådanne lovforslag, vil have dem gennemført i den skikkelse, og hvorfor man har så lynende travlt med at få dem gennemført under forhold, der for mig at se absolut må være sagligt uforsvarlige, og som må have en eller anden politisk motivering. Måske skal denne politiske motivering kun søges deri, at når det er vedtaget nu i december, så har mange mennesker glemt det inden 1. april og opdager det i hvert fald først, når husleje-forhøjelserne praktisk træder i kraft. Måske skal den politiske forklaring søges heri. Men det kunne interessere mig, om der skulle være en supplerende politisk forklaring på, at man vil have en 3 måneders periode, inden befolkningen mærker husleje-forhøjelserne, til at få befolkningen til at glemme de vedtagne love i.

Jeg ved ikke, om jeg får svar på disse spørgsmål, men jeg synes, det er berettiget at stille dem.

Boligministeren (Brøndvad): Det ærede medlem hr. Thestrup stillede et spørgsmål angående lejelovens § 113, stk. 5, vedrø-

[Boligministeren.]

rende huslejeforhøjelsen og kravet om isolation. Jeg kan sige, at det forholder sig sådan, at hvis en lejlighed er dårligt isoleret og under det normale, kan man gøre huslejeforhøjelsen afhængig af, at denne fejl rettes, men hvis værten gennemfører en isolation, der går ud over hans normale vedligeholdelse, så kan han i henhold til § 112, stk. 1, henvende sig om at skaffe sig dækning for yderligere udgifter.

Under lovforslagenes anden behandling drøftedes de finansieringsinstitutter, der skal oprettes til formidling af den sekundære långivning, som skal træde i stedet for statslånene.

Det ærede medlem hr. Thestrup advarede imod at komme fra asken i ilden, hvis hovedbankerne skulle trække deres forslag tilbage som følge af de ændringsforslag, jeg har stillet.

Men navnlig det ærede medlem hr. Lorentzen interesserede sig levende for spørgsmålet. Det ærede medlem tog sit udgangspunkt i § 9 i forslaget til lov om boligbyggeri, som giver boligministeren myndighed til at tegne garantikapital for finansieringsinstitutter. Helt galt var det, at jeg havde stillet ændringsforslag om at nedsætte undergrænsen for statsgarantien fra 75 til 65 pct. Det ærede medlem var endog så venlig at drage mine hensigter med dette ændringsforslag i tvivl. Måske, sagde det ærede medlem, var jeg ikke tilstrækkeligt interesseret i, at disse institutter på privat initiativ skulle komme i funktion. I så fald, troede det ærede medlem, havde jeg opnået det, jeg ville. Ændringsforslagene ville stort set slå de private pengeinstitutter ud, og derfor skulle vi antagelig ikke vente os alt for meget af dem.

Forhåbentlig kan denne debat nu forstumme. Jeg kan i dag konstatere, at Danske Bankers Fællesrepræsentation og Fællesorganisationen af almennyttige danske Boligselskaber har gjort den tvivl, der blev givet udtryk for, til skamme. De to parter har indfriet de forventninger, jeg stillede og gav udtryk for ved anden behandling. Der er opnået enighed mellem de to parter. Der ligger nu på bordet et forslag, som begge organisationer har kunnet tiltræde, et forslag, som går ud på, at der

foreløbig kun skal oprettes et finansieringsinstitut for udlejningsbyggeriet. For at der nu ikke i denne omgang skal efterlades nogen tvivl i det ærede medlem hr. Lorentzens sind, vil jeg gerne sige, at jeg er tilfreds med forslaget og har givet udtryk for det over for parterne. Jeg er glad for det, fordi parterne har vist, at de kunne forhandle sig til rette, og jeg er glad for det, fordi jeg tror, at det, man her er blevet enig om, er en god ordning, som vil blive til gavn for byggeriet.

Vi står da nu med 3 finansieringsordninger. For det første har vi provinsbankernes ordning. Provisbankerne tog allerede i sommer initiativet til et finansieringsinstitut for parcelhusbyggeriet i provinsen og blev derved banebrydende for nyordningen. Derefter fulgte i efteråret sparekassernes ordning, tilrettelagt efter noget afvigende principper, men antagelig således, at de 2 parcelhusordninger på udmærket måde kan supplere hinanden. Og som den foreløbige slutten har vi altså nu fået tilsagn om oprettelse af et institut for udlejningsbyggeriet.

Fra dagspressen er hovedindholdet af den indgåede aftale allerede kendt, og jeg har sørget for, at udvalgets medlemmer har fået aftalen i dens fulde ordlyd, men jeg vil alligevel gerne benytte denne lejlighed til at trække nogle hovedlinjer op. Jeg har sikret mig de to organisationers tilslutning til, at jeg kan gøre det fra denne talerstol.

Det nye instituts formål skal være at yde sekundære lån til opførelse eller ombygning af såvel almennyttigt som privat udlejningsbyggeri. Endvidere til byggeri for ungdommen eller til andet socialt og kulturelt formål efter boliglovsforslagets kapitel V, til kontor- og forretningsejendomme, hvor forholdene måtte tale derfor, og endelig til en- og tofamiliehuse i hovedstadsområdet.

Den garantikapital på 60 mill. kr., som bankerne har stillet i udsigt, står ved magt. Der er imidlertid nu åbnet mulighed for, at almennyttige boligselskaber og andre bygherrer samt deres organisationer kan tegne garantikapital på indtil yderligere 60 mill. kr. Hvis denne mulighed efterhånden udnyttes, kan instituttets virksomhed altså blive mere langsigtet.

Instituttet skal ledes af en bestyrelse på

[Boligministeren.]

8 medlemmer og et repræsentantskab på 16 medlemmer. Halvdelen af disse pladser besættes af bankernes garantikapital, og når der er tegnet supplerende garantikapital på andre 60 mill. kr., besætter denne garantikapital den anden halvdel af pladserne. Indtil den supplerende garantikapital er tegnet, besættes denne anden halvdel af pladserne af organisationer for byggeriet, og her kan Fællesorganisationen af almennyttige danske Boligselskaber atter besætte halvdelen af pladserne

Bankerne har muliggjort instituttets start ved deres tilsagn om garantikapitalen på 60 mill. kr. De har derfor forbeholdt sig, at bestyrelsens formand skal udpeges blandt de bestyrelsesmedlemmer, som vælges af bankernes garantikapital, og bestyrelsens formand er også formand for repræsentantskabet.

Hvis udviklingen skulle forme sig således, at instituttet skal opløses, kan instituttets formue ikke udloddes til garanterne. Der er truffet aftale om, at midlerne da skal anvendes til fremme af fremtidigt byggeri. Instituttet får altså samme almennyttige karakter, som f. eks. sparekasser og kredit- og hypotekforeninger har.

Der er mellem parterne enighed om, at instituttet bør forholde sig politisk neutralt i spørgsmål, der vedrører den løbende boligdebat. Fællesorganisationens repræsentanter har givet udtryk for, at det næppe vil være sandsynligt, at der — i hvert fald i en årrække — vil blive tegnet væsentlige beløb i garantikapital af de almennyttige boligselskaber. Man må, siger fællesorganisationen, sikre de enkelte selskabers konsolidering, ligesom man må forbeholde sig adgang til før eller senere selvstændigt at tage aktivt del i byggeriets finansiering, eventuelt ved oprettelse af et finansieringsinstitut, og det vilkår er tiltrådt af bankerne.

Vi har altså opnået, hvad vi tilsigtede både med det oprindelige forslag og med de ændringsforslag, der blev stillet under anden behandling. På den ene side har vi tilpasset lovforslaget således, at de forskellige forslag til oprettelse af institutter nu dækkes af bestemmelserne, og vi har på den anden side åbnet rimelige muligheder for, at der senere kan oprettes et eller flere nye institut-

ter, hvis der skulle vise sig at være behov derfor.

Bankerne har, som aftalen viser, ikke ønsket monopol. Der har fra alle sider været enighed om, at der burde være adgang til fri konkurrence på lige vilkår.

Jeg føler trang til fra denne talerstol at sige tak til sparekasser, til banker og til sociale boligselskaber for deres torståelse af den opgave, lovforslaget stillede dem over for, og for deres beredvillighed til hurtigt at medvirke til en forstandig løsning til gavn for fremtidens byggeri. Den indsats, der her er ydet, får min fulde anerkendelse.

Inden jeg til slut gør op, hvor vi står i dag, må jeg indskyde et par vigtige bemærkninger om belåningen af kontor- og forretnings-ejendomme. En lov om boligbyggeri må, som det ligger i selve navnet, først og fremmest have til formål at støtte boligbyggeriet, medens andet byggeri i princippet må falde uden for lovens ramme. Vi blev derfor noget betænkelige, da vi så, at Danske Bankers Fællesrepræsentation i deres skitse regnede med, at det nye institut også skulle kunne yde lån til kontor- og forretnings-ejendomme. Spørgsmålet blev nævnt i folketingsudvalget, som kom til det resultat, at en sådan långivning måtte baseres på særlige obligationsserier. Jeg henviser herom til folketingsudvalgets betænkning og det, der er sagt i bemærkningerne til ændringsforslag nr. 2 til forslag til lov om boligbyggeri. Under de forhandlinger, som boligministeriet har ført efter anden behandling, har vi med parterne drøftet dette spørgsmål yderligere. Ved disse drøftelser er det blevet klart, at det nye institut ikke vil gå ind i finansiering af kontor- og forretnings-ejendomme som en generel ordning. Man vil kun yde den slags lån, hvor forholdene måtte tale derfor. Man tænker navnlig på, at det ud fra byplanmæssige betragtninger kan være anbefalelsesværdigt, at der opføres et vist kontor- og forretningsbyggeri i tilknytning til større boligområder, og man tænker endvidere på det kommende saneringsbyggeri, hvor saneringsområders centrale beliggenhed ofte kan tale for, at der bliver bygget kontor- og forretnings-ejendomme på en del af de ryddede arealer. Nærmere regler om denne afgrænsning vil blive optaget i instituttets vedtægter.

[Boligministeren.]

Man har på denne baggrund gjort gældende, at når långivningen til kontor- og forretningsejendomme begrænses til det, jeg lige nævnte, hører denne långivning naturligt sammen med långivningen til boligbyggeriet og bør kunne baseres på fælles obligationsserier. Disse synspunkter har jeg fundet rigtige. Uanset at jeg er opmærksom på det forbehold, som udvalget har taget i sin betænkning, har jeg fundet det rigtigt at give de to organisationer forhåndstilsagn om, at boligministeriet vil godkende, at det begrænsede udlån til kontor- og forretningsejendomme baseres på de samme obligationsserier som udlånet til boligbyggeriet.

Hvordan kan man herefter bedømme mulighederne for at få opfyldt grundsynspunktet for lovforslagets finansieringsbestemmelser? Dette grundsynspunkt er som bekendt, at statsfinansieringen af boligbyggeriet gradvis skal reduceres og afløses af privat långivning med statsgaranti for de yderste midler.

Lad mig begynde med udlejningsbyggeriet. Her kan vi altså nu regne med Byggeriets Finansieringsinstitut som en kendsgerning. Dette institut omfatter både privat og socialt udlejningsbyggeri, og det dækker hele landet, hovedstadsområdet såvel som det øvrige land. Institutets fædre regner med, at det kan træde i virksomhed pr. 1. april 1959, altså samtidig med at den nye lov skal træde i kraft.

For parcel- og rækkehusbyggeriets vedkommende har vi flere muligheder at vælge imellem. Vi har for det første sparekassernes ordning. Den er allerede trådt i virksomhed, og den dækker hele landet. Denne ordning går som bekendt ud på, at der kan ydes sparekasselån op til 80-85 pct. mod forsikring for de yderste midlers vedkommende.

Dernæst har vi provinsbankernes forslag om oprettelse af et institut, som skal tage sig af rækkehusbyggeriet uden for hovedstadsområdet. Efter denne ordning, som antagelig også træder i kraft den 1. april 1959, skal der uden særlig sikkerhed — naturligvis bortset fra pantesikkerheden — kunne ydes lån op til 80 pct.

Endelig har vi nu det nye institut, som er oprettet af Danske Bankers Fællesrepræsentation og Fællesorganisationen. Dette

skal også kunne yde lån til parcel- og rækkehuse i hovedstadsområdet og skal uden særlig sikkerhed her kunne yde lån op til 75 pct.

For parcel- og rækkehusbyggeriet får vi således to sideløbende ordninger: i hovedstadsområdet får vi sparekasseordningen og Byggeriets Finansieringsinstitut. Og i den øvrige del af landet får vi sparekasseordningen og provinsbankernes finansieringsinstitut.

Som jeg nævnedes under anden behandling, skulle der hermed være sikret finansiering til de bygherrer, som hidtil har opnået statslån efter den såkaldte kapitel V A-ordning.

Jeg fremhævede imidlertid dengang, at de mindrebemidlede parcelhusbygherrer har et større kapitalbehov end de 75-80-85 pct., som kan opnås hos institutterne. Det problem er løst på den måde, at der efter alle 3 ordninger kan gives lån op til 90 pct. mod særlig sikkerhed, og denne sikkerhed kan bestå i statsgaranti, i kommunegaranti eller anden uomtvistelig god sikkerhed.

Hermed skulle, så vidt jeg kan se, hvis jeg må sige det på den måde, hele feltet være dækket, men jeg kan tilføje, at også andre muligheder står åbne. For det første står det som hidtil enhver bygherre frit for at skaffe sig den nødvendige finansiering på anden måde end gennem institutterne, og også for sådanne bygherrer står statsgarantien åben. For det andet har vi jo, omend i et begrænset omfang, mulighed for at yde statslån som den subsidiære ordning, hvis den private finansiering ikke skulle kunne slå til.

Som billedet tegner sig i dag, mener jeg at kunne sige, at der skulle være tilvejebragt forudsætninger for finansiering af det byggeprogram, regeringen har lagt op til, og på grundlag af de retningslinjer, som er nedlagt i lovforslaget. Spørgsmålet om overgang fra statsfinansiering til privatfinansiering af boligbyggeriet går herefter over fra at være en teoretisk talemåde til at være en praktisk realitet. På denne baggrund og på baggrund af den enighed, som har kunnet tilvejebringes mellem de i byggeriets finansiering direkte interesserede parter, vil jeg gerne på ny opfordre alle i denne sal til at stemme for forslaget.

Endelig skal jeg sige, at regeringen må

[Boligministeren.]

anbefale at stemme imod det af det ærede medlem hr. Alfred Jensen stillede forslag om overgang til næste sag på dagsordenen.

Økonomiministeren (Bertel Dahlgaard):

Det ærede medlem hr. Thestrup fremførte i sine udtalelser for lidt siden, at jeg i en tale har bebrejdet oppositionen, at den har manglet vilje til at forhandle om disse forslag, og at jeg skulle have bebrejdet den, at den ikke gik ind i en indgående forhandling om disse forslags enkeltheder.

Jeg finder i den anledning grund til at sige, at efter forhandlingen her ved første behandling havde jeg ventet, at man havde vist en sådan positiv forhandlingsvilje, men når denne forventning ikke gik i opfyldelse, vil jeg gerne tilføje, at så er det dog ikke dette, jeg særlig har bebrejdet oppositionen. Det er oppositionens ret at stille sig sådan, selv om jeg finder det urigtigt. Det, jeg har bebrejdet oppositionen, er, at den, når den ikke ville indgå i en sådan positiv forhandling, da ikke stillede ændringsforslag til lovforslagene, så det kom til at ligge klart både for tinget og for befolkningen, hvorledes oppositionen da ønskede en huslejelovgivning og boligstøttelovgivning affattet. Det er der nu ingen der ved, når disse forslag om lidt forlader tinget.

Jeg har gjort disse bemærkninger ikke alene med henblik på den lovgivning, vi her står i færd med at vedtage, men også fordi det er min overbevisning, at det parlamentariske og politiske liv vil vinde ved, at de meningsbrydninger, der foregår her i tinget, altid kommer til at foreligge så afklarede over for befolkningen som muligt.

Når det ærede medlem videre fjøede til, at vanskelighederne under forhandlingerne skulle skyldes, at det var vanskeligt for regeringspartierne at holde sammen om forslagene, kan jeg erklære, at denne antagelse er uden enhver forbindelse med virkeligheden. Denne antagelse modsiges da også af det, at der af regeringspartierne under behandlingen i udvalget stilledes, jeg ved ikke hvor mange, vel 80 ændringsforslag til de oprindelige forslag, hvoraf et betydeligt antal af oppositionen selv ansås for forbedringer.

Med mit kendskab til det ærede medlem hr. Thestrup tror jeg, at det ærede medlem

vil forstå disse synspunkter, og jeg tror heller ikke, det ærede medlem vil frakende dem en vis vægt.

Lorentzen: Der er nok ved at brede sig en vis julestemning i det høje ting, og jeg skal derfor ikke komme med mange kommentarer til den højtærede økonomiministers betragtninger. Jeg vil dog gerne have lov til at fremhæve et for mig meget væsentligt punkt, nemlig at den højtærede økonomiminister, der jo ellers er en meget betydelig mand, faktisk ikke er i stand til at bedømme den atmosfære, der var i udvalget; det savner han enhver forudsætning for... (*Økonomiministeren* [Bertel Dahlgaard]: Mon?)... Ja, reelt, for der er i ethvert udvalg visse ukendte størrelser, som det er meget vanskeligt at definere fast. Hvad forholdene i udvalget angår, må man stole på, hvad de udvalgsmedlemmer, der har været til stede, giver vidnesbyrd om. Dertil vil jeg gerne føje, at det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp ganske vist nok — ja, hvad skal jeg sige, jeg vil ikke bruge for hårdt et udtryk — raslede lidt med lænkerne, men kort tid efter kom udvalgets formand tilbage og sagde, at nu havde man drøftet tingene igennem på regeringsbasis, og derefter var der ikke meget tilbage af de indvendinger, som det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp havde haft. Dette er historisk, dette er korrekt.

På et vist tidspunkt spurgte vi naturligvis, om man ville kvittere skatten, især grundskylden, således som det ærede medlem hr. Thestrup har nævnt.

Her fik vi en klar afvisning. I øvrigt er det ganske forkert, at regeringspartierne ikke vidste, hvor de havde os. De vidste meget godt, på hvilke punkter de kunne forlige sagen med os: vi ville have haft frivillige forlig, men vi tilbød ikke desto mindre at slække på kravet om de frivillige forlig i lejeloven. Vi var forhandlingsvillige i vidt omfang, men vi mente, at lejelovens restriktionsbestemmelser ikke skulle ophæves lige en-to-tre. Der var ikke stor afstand mellem os i spørgsmålet om de 3 000 eller 5 000 indbyggere. Kun var vi modstandere af den snørklede ordlyd, som lejelovsforslagets paragraf § 106 angående kommuner med 3 000 og med mellem 3 000

[Lorentzen.]

og 20 000 indbyggere havde fået. Jeg skal ikke udlægge forfatteren til denne paragraf, men jeg kunne egentlig godt tænke mig, at den højtærede økonomiminister havde en vis indflydelse på den; tankegangen er ikke helt fremmed for den højtærede økonomiminister.

Dernæst sagde vi, især efter at vi havde fået materiale fra indenrigsministeriet, at skatten var aldeles uegnet som regulator. Nu kunne vi ganske vist, hvis vort parti, om jeg så må sige, kun var ude på at fiske stemmer, være mødt her og have sagt: ja, men vi vil godt være med f. eks. til en 25 pct.s lejeforhøjelse. Det afstod vi fuldstændigt fra. Vi ønskede kun, at skatten måtte gå ud, og at der så i øvrigt kunne forhandles på sagligt grundlag om lejeloven.

Hvad forslaget til lov om boligbyggeri angår, er det givet, at vi ikke ville ind på 94 pct.s grænsen — det er helt givet. Der kan også anføres andre punkter, vi ikke ville være med til, men bortset fra det skulle vi nok stort set, hvis regeringspartierne havde været forhandlingsvillige, eller hvis det havde været en regering, der bestod af ensartede elementer, have kunnet opnå enighed. Men sammensætningen er jo så uensartet, at jeg meget vel forstår, at det kan være vanskeligt for en sådan regering i spørgsmål som lejelov og byggestøttelov at være forhandlingsdygtig — for det var i virkeligheden det, der manglede. Vor villighed til forhandling manglede i sandhed ikke, og vi tog positiv stilling til de enkelte paragraffer, efterhånden som arbejdet skred frem. Udvalgets ærede formand ser på mig med lidt kritiske øjne, men udvalgsformanden vil formentlig indrømme, at der ikke er så forfærdelig langt mellem det, jeg her siger, og udvalgsformandens egen mening om forhandlingerne.

Thestrup: Jeg vil gerne sige til den højtærede økonomiminister, at vi gentagne gange her i denne sal har sagt, hvad det var, vi ville, både med hensyn til huslejeloven

og byggestøtteloven, og vi har også sagt det i udvalget. Linjerne har det ærede medlem hr. Lorentzen her kort trukket op, og det kan vel kun blive i al korthed, vi nu igen kan trække linjerne op. Men det er da også sagt så tydeligt, at ingen kan være i tvivl om vor mening. Jeg erkender, at vi ikke formelt har stillet ændringsforslag, for det anså vi for at være ganske forgæves, og vi fandt ikke nogen som helst nytte i at udarbejde et meget, meget stort antal ændringsforslag for så at få det hele stemt ned under behandlingen her. Men vi har ikke på nogen måde skjult, hvad vor opfattelse har været, og jeg kan ikke se, at det er andet end en til det alleryderste formalistisk betragtning — for ikke at sige det stærkere — at vi burde have stillet egentlige ændringsforslag.

Økonomiministeren (Bertel Dahlgaard):

Hvis det nu skulle gøres helt klart for befolkningen, hvilken huslejelovgivning og hvilken byggestøttelovgivning de to ærede partier ønskede gennemført, ville man så virkelig påstå, at de udtalelser af sporadisk karakter, der er fremsat her i tinget, giver et klart billede af, hvilken lovgivning man ønsker? Det er der ingen der kan påstå.

Må jeg sige til det ærede medlem hr. Lorentzen, der her gav en subjektiv fremsættelse af forhandlingerne i folketingsudvalget, at noget sådant ellers ikke hører til god parlamentarisk skik. Så føjede det ærede medlem til, at jeg manglede alle forudsætninger for at bedømme atmosfæren i dette udvalg. Det er muligt, men det gør i og for sig ikke noget, for det ærede medlem hr. Thestrup har i dag i høj grad rost den højtærede udvalgsformands ledelse af udvalgsarbejdet.

Det ærede medlem hr. Lorentzen søger nu i sidste øjeblik at give udtryk for sit partis og oppositionens forhandlingsvillighed: man ville gerne forstås, man ville gerne nå til et forlig om lejeloven. Til dem, der har hørt dette, vil jeg henstille at læse det ærede medlems tale ved anden behandling, en

[Økonomiministeren.]

tale, hvis uforsonlighed over for disse lovforslag vel tør siges at have chokeret også nogle af det ærede medlems egne partifæller.

(Kort bemærkning).

Lorentzen: Den højtærede økonomiminister kender naturligvis ikke til at være uforsonlig, men jeg beklager meget, hvis min tale har været så stærk, at den har chokeret den højtærede økonomiminister. Det har ikke været tanken. Tanken har tværtimod været at påkalde den højtærede økonomiministers vilje til at søge et forlig mellem anden og tredje behandling.

(Kort bemærkning).

Thestrup: Jeg vil gerne have lov til at spørge den højtærede økonomiminister, om da forholdet virkelig var det, at der kunne have været forhandlet uden skatterne?

Økonomiministeren (Bertel Dahlgaard): Jeg kan ikke tænke mig, at den del af lovforslagene, der angår skatterne, kunne været gledet ud, men det er mig fuldkommen ubegribeligt, at der ikke skulle kunne være tale om at nå til enighed om betydelige dele af lejeloven, altså bortset fra skatterne.

(Kort bemærkning).

Niels Andersen: Efter de bemærkninger, der her er faldet, synes jeg at kunne slå fast, at det, oppositionen ønsker at gå ind for vedrørende den lovgivning, der nu skal gennemføres, er større huslejer, en undgåelse af de skattenedsættelser, der skal finde sted, en sikring af den kapitalisering af huslejerne, der kommer, og en sikring af, at det omkostningsniveau, vi nu engang har som lønregulerende, vil stige. Det kan man være 100 pct. sikker på ville ske, hvis oppositionens forslag var gået igennem, så vidt jeg har kunnet forstå. Det undgår vi ved, at regeringspartierne gennemfører en lovgivning indeholdende de foreliggende skatte-lovsforslag.

(Kort bemærkning).

Lorentzen: Nu skal jeg fortælle det ærede medlem hr. Niels Andersen, hvad man opnår ved at stemme for regeringens

lovforslag. Man opnår en fuldkommen uensartet behandling med hensyn til lejestørrelsen på grund af denne famøse grundskyld, som det vel er retsforbundet der har fået andre medlemmer til at gå med til, og det skal nok vise sig i løbet af nogle ganske få måneder, at befolkningen vil blive forskrækket over den forskelsbehandling, der finder sted som følge af denne lov. Jeg vil anbefale ærede medlemmer i den kommende tid at studere de skrivelser, vi har fået fra indenrigsministeriet. De viser, hvor ujævnt skatten i virkeligheden vil falde; kun en tredjedel falder på udlejnings-ejendomme, medens resten falder på jord, avlsbygninger, fabriksbygninger, parcelhuse og parcelgrunde. Man skal nok opdage, hvor stor forskel der bliver. Dernæst er reglen slet ikke smidig, for den omfatter alle, selv om de i forvejen har fået 60 eller 70 pct.s lejeforhøjelse; fordi reglen står i § 37, kan jo disse skatteforhøjelser uden videre lægges over på lejerne.

Aage Fogh: Inden vi slutter behandlingen, finder jeg anledning til at gøre opmærksom på, at i 1955 gennemførte Frederiksberg kommune og Københavns kommune en forhøjelse af grundskylden og ejendomsskylden til højeste grænse. I 1955 stemte samtlige partier her for, at den samme grænse blev gældende i alle købstadkommuner i landet. Det er ganske den samme linje, der føres videre nu. Hvis der er fejl i den lovgivning, vi her foretager, må der også have været det i 1955. Jeg forstår derfor ikke den forargelse, der kommer til orde fra venstre og de konservative.

Hvad viljen til samarbejde angår, er der jo fra anden side røbet lidt om, hvad der skete i udvalget. Jeg kan sige, at det gentog sig adskillige gange, at både det ærede medlem hr. Lorentzen og andre sagde: de ændringsforslag, der er stillet, er i og for sig udtryk for forbedringer, men da vi ikke vil være med til at gennemføre lovforslagene, har de ikke større interesse. Sådan ligger det, det er den simple kendsgerning om de forhandlinger, der blev ført i udvalget.

(Kort bemærkning).

Lorentzen: Ja, jeg ved ikke, om det ærede medlem hr. Aage Foghs opfattelse af, hvordan udvalgsarbejdet foregik, er ganske

[Lorentzen.]

rigtig. Jeg tør vel også nok sige så meget, at det ærede medlem just ikke hørte til de mest aktive i det udvalg; bortset fra spørgsmålet om grundskylden har jeg ikke indtryk af at det ærede medlem havde den forfærdelig store interesse for de mange paragraffer i lejeloven og byggestøtteloven.

Man har nævnt, at vi stemte for loven om forhøjelse af grundskyld og ejendomsskyld til kommunen i 1955. Ja, det er rigtigt, men den var for det første ikke kombineret med boligpolitikken på samme måde som her; kommunerne skulle bruge pengene til afskrivning på de eventuelle tab, de måtte få på deres garantitilsagn til staten, men dernæst var der det særlige, at den slet ikke på samme måde som de foreliggende lovforslag var direkte kombineret med en huslejudjævning, som man kalkulerer til 14 pct. det andet år. Her vil jeg hævde og fastholde, at de ærede medlemmer nok skal få hovedbrud med denne regel inden så forfærdelig længe, for den skal nok vise sig at være aldeles ujævn og ramme i flæng og slet ikke på et rigtigt grundlag. Den rammer lige så vel den, der kun har fået 20-23 pct.s lejeforhøjelse, som den, der har fået 60 pct.s lejeforhøjelse. Der er mange andre ting, der kan siges imod den, men julestemningen er forhåbentlig stadig væk til stede, så jeg skal slutte her.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslag om overgang til næste sag på dagsordenen af Alfred Jensen (se sp. 1906)
forkastedes med 148 stemmer mod 6.

Forslag til lov om leje

vedtoges med 84 stemmer mod 64; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til lov om boligbyggeri

vedtoges med 84 stemmer mod 69; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til lov om ekstraordinær grundskyld og ejendomsskyld til kommunen

vedtoges med 84 stemmer mod 69; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til lov om ændring af lov om kommunale ejendomsskatter m. v.

vedtoges med 84 stemmer mod 70.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til lov om ændring i lov om folkeforsikring. (Om personlige tillæg til invalide- og folkepensionister m. v.)

vedtoges med 90 stemmer mod 64.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Medlemmer af folketinget Poul Møller, Erik Eriksen, Foged, Jørgen Jørgensen (Ullerup), Sønderup og Poul Sørensen har meddelt mig, at de ønsker her i tinget mundtligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om indkomst- og formueskat af personer til staten.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 19. december, kl. 9 med følgende dagsorden:

1) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om iværksættelse af offentlige arbejder m. v. og beskæftigelse af arbejdsløse.

2) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i fondsbørsloven.

3) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om forlængelse af lov om valutaforhold m. v.

4) *Fremsættelse af forslag til folketingsbeslutning og lovforslag.*

Mødet hævet kl. 14⁴⁵.

35. møde.

Fredag den 19. december kl. 9.

Den første sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om iværksættelse af offentlige arbejder m. v. og beskæftigelse af arbejdsløse.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 1683, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 331).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Udvalgets ordfører (Peter Ravn): Udvalget har holdt et møde mellem anden og tredje behandling. Desværre har det ikke været muligt at nå til enighed, da venstres og det konservative folkepartis repræsentanter ikke ønsker at medvirke til lovforslagets gennemførelse. På flertallets vegne kan jeg anbefale lovforslaget, som det nu foreligger, til vedtagelse.

På mit partis vegne vil jeg sige, at vi mener, der er betydelige forbedringer i denne lov; der er tale om en virkelig forenkling og modernisering af vor beskæftigelseslovgivning, og jeg udtaler det håb, at der nu rundt omkring, ikke mindst i de arbejdsløshedsramte områder, vil være kommuner og andre, der vil udnytte de muligheder, som loven åbner adgang til. På mit partis vegne anbefaler jeg lovforslaget til vedtagelse.

Søren Andersen: Da venstre tidligere på året, i sidste folketingssamling, stillede ændringsforslag til loven af 1946 om iværksættelse af offentlige arbejder og beskæftigelse af arbejdsløse, var det, fordi vi havde nogle synspunkter, hvis gennemførelse vi mente ville have betydning og ville tilgodese såvel arbejdernes som samfundets interesser. Vi mødte på visse områder forståelse og forhandlingsvilje, selv om vi naturligvis må beklage, at vi ikke fik alle vore synspunkter gennemført.

Vi har nu ved det foreliggende lovforslags behandling ud fra ærlige bestræbelser søgt at medvirke til, at den her foreslåede samling af vore beskæftigelseslove kunne ske under en sådan form, at et enigt folketing kunne stemme derfor. Derfor undlod vi ved anden behandling af lovforslaget at stille ændringsforslag til de tre første afsnit, som repræsenterer den egentlige beskæftigelseslovgivning, sådan som vi hidtil har kendt den. Vi havde undersøgt, og fået tilsagn derom under udvalgsarbejdet, om støtten til at gøre industrigrunde byggemodne kunne ydes efter lovforslagets tre første afsnit, den egentlige beskæftigelseslovgivning. Når vi stillede ændringsforslag med hensyn til afsnit IV, var det altså på ingen måde, fordi vi ville forhindre, at loven moderniseredes på dette område og benyttes til at gøre industrigrunde byggemodne. Vi havde da også håbet til det sidste, at det skulle lykkes os at få afsnit IV ud, som også drejer sig om udlån til værkstedshuse. Vi er i modsætning til flertallet i denne sal af den formening, at man ikke på det område i almindelighed skal udvide den offentlige lånelovgivning. Jeg tror også, jeg har ret til at sige, at forslagsstillerne eller regeringspartierne meget vel kunne anerkende, at denne del af lovgivningen kunne have været klaret under en anden lovgivning, nemlig loven om egnsudviklingen. Men da det ikke lykkedes for os, og ene og alene af den grund, vil vi fra venstres side undlade at stemme om lovforslaget.

Asger Jensen: Vi stillede som bekendt ved anden behandling forslag om, at hele afsnit IV skulle udgå af lovforslaget, og det er nogle steder blevet misforstået derhen, at vi også skulle være modstandere af, at udbygning af industrigrunde blev foretaget som beskæftigelsesarbejde. Når vi stillede dette ændringsforslag, var det netop på den baggrund, at den højtærede arbejdsminister havde meddelt, at udbygningen af industrigrunde kunne foregå efter de almindelige paragraffer i loven, og at der i og for sig ikke var nogen anledning til at opretholde det pågældende afsnit. Derfor var det mere af formelle grunde, at vi foreslog afsnittet taget ud af loven, hvorimod vi naturligvis, når der er tale om at udføre